

קיצור כללי הכתיב המלא

ד"ר רקפת דילמון
 (על פי כללי האקדמיה ללשון העברית, תשס"א, תשע"ז; וכן על פי שיטתה של ד"ר מלכה מוצ'ניק, "כיצד
 ללמד כתיב חסר-ניקוד בלי להסתמך על כללי הניקוד", חלקת לשון 13, תשנ"ד, עמ' 30-35)

דוגמאות	הכלל	
יבוא, ריק, ביצים, אהבתי, אישן, צריך, פָּנִי, מהימן, מירכה	כל אות הנכתבת בכתיב המנוקד, תיכתב גם בכתיב חסר הניקוד	
1. מדובר, סוכה, שולחן, יוקרה, כולם; מקוונות, לוונ	1. כל תנועת u תסומן באות וי"ו גם אם כתיבתה תיצור רצף של שלוש וי"וים	תנועת u שורוק וקובוץ
1. בוקר, מולדת; אומנם, בשוכב; הכול (אבל: כל ה-) אונייה, חורפים; צוהריים, מוחרת (ולא: מוחרת), פועלו (ולא: פועלו) 2. זאת, שמאל, מלאת; יאבד, תאמר; עֶשֶׂה, הָיָה 3. מספוא, למצוא, לבוא. אבל: לא, הלא (וגם: הלא); תבואנה, בואנה	1. כל תנועת o תסומן בווי"ו, אלא אם כן יש רצף של שתי תנועות o והשנייה היא עיצור גרוני 2. אם o מסומנת באם קריאה אחרת, אין מוסיפים וי"ו 3. אבל אם המילה מסתיימת ב-o ואל"ף, מוסיפים וי"ו. וכן בצורות 'תבואנה, בואנה'	תנועת o חולם, קמץ קטן וחסף קמץ
1. אימא (!), זיכרון, זיכרוני, ביטחון (ביטחוני), ביטחון-; אישה, עירייה, פיקח, פיקחים; הינה (הִנְה), עימי, איתך, עיתים, ליבי, לצידם, לאיטו, מקילות, תסיבנה שמחה, מכסה, דמיון, מצלתיים, נכנס; מיליון, היסטוריה, סיסמה 3. הפיל, הצעתי, הכה, הטו 4. ממנו, מכס, מדי, מדלתו; עם (אבל: עימד); בתו, בתך; בית, שיט 5. גיורת, בריות, דיון, טריות 6. ציים, ידיים (לא שייך לכלל זה: ניסויים!)	1. אם במילה יש הברה פתוחה שמסתיימת ב-i (אין אחריה שווא נח) מסמנים אותה בוי"ד גם בנטייתיה וגם אם לא הייתה i בצורת הבסיס 2. לא תיכתב וי"ד אם i באה בהברה סגורה, אבל תיכתב וי"ד אם המילה לועזית 3. בכל צורות בניין הפעיל אין מוסיפים וי"ד 4. אין כותבים וי"ד אחרי מ"ם השימוש, וכן במילים: אם, עם; בנטיית 'פֶת' 5. אין מוסיפים וי"ד לפני הרצף 'יו (yo או yu) 6. אין מוסיפים וי"ד אם כתיבתה תיצור רצף של שלוש וי"דים	תנועת i חיריק
1. אזור, ההפך, ממד, תכף, אפוא, דקן, תזה 2. תיאר, מגירה, זירעונים, בתיאבון (אבל: תִּאָבֹנָה בלי וי"ד, וכן: הָרִינָה, רִאָיוֹנָה), איאלץ 3. לידה, זיעה, קיבה, ריאה, שינה (אבל: חֲמָה, עצה, פאה) 4. היכר, היכרות, הישג, הישגיות, היתר 5. עינב, שיכר, שיער (רק בצורות הנפרד); פירות, ליצן, ליצנות; בריכה, ברירה, עבירה 6. ניטרלי, איקליפטוס, אירופה; ריאלי, אידיאל, תיאטרון (את המילים: גאוגרפיה, מוזאון - מותר לכתוב בוי"ד או בלעדיה)	1. בדרך כלל אין מוסיפים וי"ד לציון e 2. אם במילה יש אות גרונית, ובצורות דומות בשלמים הייתה תנועת i עם וי"ד, כותבים וי"ד גם כאן 3. מוסיפים וי"ד במילים במשקל סָסָה (לידה) שבהן הצירי מתקיים בכל הנטייה 4. מוסיפים וי"ד במילים במשקל הַפְעֵל (הישג) 5. מוסיפים וי"ד במילים מסוימות (ורק בהן!) 6. במילים לועזיות כותבים וי"ד בשביל הדו-תנועה eu ביוונית, או לציון e שאחריה אל"ף שאינה מסומנת באם קריאה	תנועת e צירי, סגול וחסף סגול
1. ועד, ותיק, צו, סתיו, כסלו 2. אווז, אוושה, הוועד, מוונצואלה, סתווי, עכשווי 3. מקוות, ווילון, מכנון	1. בראש מילה ובסופה תיכתב וי"ו אחת 2. באמצע מילה ולאחר אות שימוש הווי"ו כפולה 3. אין כופלים את הווי"ו בסמיכות לווי"ו אחרת	וי"ו המציינת עיצור
1. ילד; כיום, מיד ליד (אבל תואר הפועל: מייד, מייד) 2. בניין, שמיים, דבריך, הייתה, בעיית-; מצוין, גיורת, בעיה, חיה, מטרייה; בית, הביתה, ליל, לילה, מים 3. גילוי, מתי, די 4. עליי, מתחתי; בניי, בעיותיי 5. יִסָד, סיכווי	1. בראש מילה ולאחר אות שימוש תיכתב וי"ד אחת 2. כופלים את הווי"ד באמצע מילה, אך לא ליד אם קריאה (לפניה או אחריה) ולא במשקל פִּיל 3. בסוף מילה אין כופלים את הווי"ד 4. אבל כופלים את הווי"ד בסוף מילה בסיומת ay המציינת כינוי מדבר 5. אין כופלים את הווי"ד אם הכפלתה תיצור רצף של שלוש וי"דים	וי"ד המציינת עיצור
סָפָר; מְצוּוה	אם יש חשש לדו-משמעות, מומלץ להשתמש בניקוד עזר חלקי	

קיצור כללי הפיסוק

ד"ר רקפת דילמון

(על פי כללי האקדמיה ללשון העברית, תשס"א)

דוגמאות	הכלל	
<p>1. משעמם לי.</p> <p>2. 33.28</p>	<p>1. בסוף משפט</p> <p>2. לאחר מספרים או אותיות המשמשים למניין וכן בין השלם לשבר העשרוני</p> <p>אין שמים נקודה בסוף כותרת או פריט ברשימה!</p>	<p>נקודה (.)</p> <p>צמודה לטקסט שלפניה, יש רווח אחריה</p>
<p>1. אני אוהבת לשתות חלב, תה קר ושוקו.</p> <p>2. השר, כך שמעתי אתמול, לא יופיע בטקס.</p> <p>3. היא נסעה לטיול, ואנחנו נשארנו בבית.</p> <p>4. הסערה שפרצה אתמול בלילה, גרמה נזקים רבים לבתים ולרכוש.</p> <p>5. לונדון ופאריס, ביקרנו בהן לפני שנים רבות.</p>	<p>1. בין חלקים כוללים¹ במשפט, אך לא לפני וי"ו החיבור או "או"</p> <p>2. לפני ואחרי הסגר², תמורה³ ופנייה⁴, אך לא אם הם קצרים מאוד</p> <p>3. בין איברים במשפט מחובר⁵, אלא אם האיבר השני קצר מאוד</p> <p>4. בסוף כל פסוקית במשפט מורכב⁶; לפני פסוקיות ארוכות</p> <p>5. לאחר חלק הייחוד⁷ במשפט ייחוד (לא חובה)</p>	<p>פסיק (,)</p> <p>צמוד לטקסט שלפניו, יש רווח אחרי</p>
<p>1. למדתי חיבור, הבעה ולשון; מתמטיקה וגאומטריה; מוסיקה ואמנויות.</p> <p>2. יש כאן שישים מוזמנים: (1) אהרון ברק; (2) בנימין נתניהו; (3) אלי ישי...</p>	<p>1. בפירוט עניינים או שמות</p> <p>2. בהעברת רשימה לגוף הטקסט</p>	<p>נקודה ופסיק (;)</p> <p>צמודים לטקסט שלפניהם, יש רווח אחריהם</p>
<p>1. אמרתי לה: "צאי מכאן!"</p> <p>2. קרא את השאלות האלו: 1. מתי...</p> <p>3. קשה לי בחיים: רע לי, אין לי כסף, אין לי עבודה...</p>	<p>1. לפני ציטוט או דיבור ישיר⁸</p> <p>2. בין פירוט לביטוי מכליל</p> <p>3. במקום "כלומר"</p>	<p>נקודתיים (:)</p> <p>צמודות לטקסט שלפניהן, יש רווח אחריהן</p>

¹ משפט כולל - משפט פשוט שיש בו איברים אחדים בעלי מעמד תחבירי שווה, כגון יותר מנושא אחד או יותר מנשוא אחד וכד'. לדוגמה: אכלתי לחם, גבינה, עגבנייה, יוגורט ופרי.

² מילה או קבוצת מילים המובלעות במשפט כהערה צדדית למשפט כולו או למילה כלשהי במשפט, כגון המילה 'כמובן' במשפט: 'אתה תקבל כמובן את כל המגיע לך'.

³ חלק משפט - שם עצם, תואר או פסוקית - שבא מייד אחרי חלק משפט אחר מאותו סוג, כשהוא הגדרה שלו. במשפט 'אנשים אחים אנחנו' המילה 'אחים' היא תמורה למילה 'אנשים'.

⁴ חלק שמובא בראש משפט ומציין פנייה ישירה לאדם, לדוגמה: רוני, את יכולה לבוא לכאן?

⁵ משפט שיש בו יותר מפסוקית אחת, והפסוקיות שבו קשורות זו לזו בקשר של איחוי (הקשר מובע באמצעות מילות איחוי כמו 'ו' 'לכן' 'אבל' ועוד). כל אחד מאיבריו של המשפט המחובר הוא משפט שלם העומד לעצמו, ויש בו נושא, נשוא

ומשלימים. המשפט 'אתמול ירד גשם, ולא יכולנו לשחק בחוץ', הוא משפט מחובר המכיל את הפסוקיות 'אתמול ירד גשם' ו'לא יכולנו לשחק בחוץ', המחוברות ביניהן ב-'ו' החיבור.

⁶ משפט המכיל יותר מפסוקית אחת, והפסוקיות שבו קשורות זו לזו בקשר של שעבוד (באמצעות מילות השעבוד 'ש' 'כיו' 'אם' וכד'). המשפט 'שר החוץ השהה בימים אלה בלונדון, נפגש אמש עם מלכת בריטניה', הוא משפט מורכב המורכב מן המשפט העיקרי 'שר החוץ נפגש אמש עם מלכת בריטניה', ומן המשפט הטפל 'השהה בימים אלה בלונדון'.

⁷ החלק במשפט ייחוד שהועמד בראש המשפט וששאר המשפט מתייחס אליו, כגון המילה 'חכם' במשפט 'החכם - עיניו בראשו'.

⁸ ציטוט מדויק של הדברים שמישהו אמר או כתב. בכתב מובא הציטוט אחרי נקודתיים, נתון בתוך מירכאות. המשפט: "הוא שאל: 'את רוצה ללכת לסרט?'" מובע בדיבור ישיר.

<p>1. מלכת היופי – כדאי לך לראיין אותה. 2. סיכה, רחיצה ונעילת סנדל – כולן אסורות. 3. נכשלת – אבל נקבל אותך לקורס. 4. היא מתעמלת במכון כושר, והוא – בבית. 5. קשה לי בחיים – רע לי... 6. – מה אתם עושים פה? 7. הבנתי מייד – אם בארזים נפלה... – שהיא אינה תמימה. 8. קו תל אביב-אשקלון, בשעות 00:00-7:00:9.</p>	<p>1. לאחר חלק ייחוד 2. לפני כינוי מסכם 3. לפני הפתעה 4. כשיש השמטה במשפט 5. במקום נקודתיים (סעיפים 2-3 לעיל) 6. לציון חילופי דברים במשפט 7. לפני ואחרי הסגר ארוך 8. לציון טווח (עד) בין מספרים או מקומות</p>	<p>קו מפריד (-) יש רווח גם לפניו וגם אחריו</p>
<p>1. בעל-בית; השיקול החברתי-הכלכלי; השלושה-עשר 2. יום-יום; איש-איש 3. אי-אמון; מוליכות-על 4. סי-אן-אן</p>	<p>1. לחיבור בין שתי מילים המצטרפות למושג אחד 2. בין שתי מניות של אותה מילה 3. אחרי תחילית ולפני סופית 4. לצירוף אותיות לועזיות</p>	<p>מקף (-) ללא רווחים – לא לפניו ולא אחריו</p>
<p>5. כאן (בעיר שחברה לה יחדיו) נייסד את בית המקדש השלישי. 6. בראשית ברא אלוהים (בראשית א, א) 7. (2) פרוס לרעב לחמך.</p>	<p>5. לציון הוספות והסברים שאינם מגוף הטקסט 6. לציון מראה מקום 7. לציון מספרים או אותיות כסעיפים הערה: אין שמים כל סימן הפסק לפני סוגריים!</p>	<p>סוגריים () צמודים לטקסט שבתוכם יש רווח לפניהם וסימן פיסוק או רווח אחריהם</p>
<p>1. הוא אמר: "בואי, תני לי יד ונלך". 2. בית הקפה "בראשית" נסגר אתמול. 3. המילה 'צהלולים' היא חידוש של האקדמיה.</p>	<p>1. בדיבור ישיר או בציטוט 2. לציון שם 3. להבלטת מילים במשפט</p>	<p>מירכאות (" ' ; ') צמודות לטקסט שבתוכם יש רווח לפניהן וסימן פיסוק או רווח אחריהן</p>
<p>1. רח' מס' 2. מתני"ס – מתני"סים 1. בראשית יג, יב; סמסטר ב; קבוצה ג; אבל: י"ג בתשרי, התשס"ז</p>	<p>1. גרש מסמן קיצור של מילה. מקומו לאחר האות האחרונה במילה 2. גרשיים מסמנים ראשי תיבות. מקומם לפני האות האחרונה במילה והם אינם מוזחים (מוזזים, מוסטים) משם בנטייה הערות: 1. אין צורך לסמן פרקים, פסוקים או עמודים בגרשיים; 2. שמות האותיות: אל"ף; בי"ת – הגרשיים מסמנים כי אין זו מילה ממש.</p>	<p>גרש וגרשיים (' ') ללא רווחים – לא לפניהם ולא אחריהם</p>

<p>1. למה אני פה? כי כך אני רוצה! 2. הוא טוען שהיא יפה (?) ונחמדה (!) הוא שאל אותי מדוע לא באתי לחתונה.</p>	<p>1. אחרי שאלה או קריאה וציווי 2. בין סוגריים – בהטלת ספק (סימן שאלה) או כדי לאשר את נכונות הכתוב (סימן קריאה) הערה : לאחר שאלה או קריאה עקיפה אין שמים סימן שאלה או סימן קריאה.</p>	<p>סימן שאלה (?) וסימן קריאה (!) צמודים לטקסט שלפניהם, יש רווח אחריהם</p>
<p>כמו שנאמר: "אם אין קמת..."</p>	<p>בהשמטה צפויה או בלתי צפויה, ערפול, גמגום או קיטוע</p>	<p>רצף נקודות (...) או קווים (---) צמודים לטקסט שלפניהם, יש רווח אחריהם</p>

הערות גרפיות על מיקום סימון הפיסוק

צמודים לטקסט שבתוכם	צמוד לטקסט שלפניו ושאחריו	רווח לפניו ורווח אחריו	צמוד לטקסט שלפניו, רווח אחריו
" "	"	—	.
()	-		,
			;
			:
			?
			!
			'
			...